

БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**КЛЮЧОВІ ІНДИКАТОРИ
ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Запоріжжя, 2024 рік

Рецензенти:

ФЕРТ Ольга – доктор пед. наук, професор Львівського національного університету імені Івана Франка, науковий співробітник (Ганноверський університет імені Лейбніца)

ЛИНДІНА Євгенія – декан факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти Бердянського державного педагогічного університету, кандидат педагогічних наук, доцент

Рекомендовано до друку
вченою радою Бердянського державного педагогічного університету
(протокол № 4 від 07.11.2024 року)

Цибуляк Н. Ключові індикатори інклюзивного освітнього середовища в закладі вищої освіти / Наталя Цибуляк, Ганна Мицик, Ганна Лопатіна, Анастасія Попова, Марина Нестеренко / за заг. ред. проф. Ольги Гуренко. – Запоріжжя: БДПУ, 2024, 39 с.

©БДПУ, 2024 рік
©Цибуляк

ЗМІСТ

1. ПЕРЕДНЄ СЛОВО	4
2. ІНКЛЮЗИВНА КУЛЬТУРА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЯКІСНІ ТА КІЛЬКІСНІ ІНДИКАТОРИ	6
3. ІНКЛЮЗИВНА ПОЛІТИКА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЯКІСНІ ТА КІЛЬКІСНІ ІНДИКАТОРИ	11
4. ІНКЛЮЗИВНІ ПРАКТИКИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЯКІСНІ ТА КІЛЬКІСНІ ІНДИКАТОРИ	17
5. МЕХАНІЗМ ВИКОРИСТАННЯ ІНДИКАТОРІВ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗВО	21
6. ДОДАТКИ	24

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Інклюзивне освітнє середовище в закладі вищої освіти (далі – ЗВО) створюється з метою забезпечення рівних можливостей для участі, залучення та успіху кожного здобувача вищої освіти, включаючи представників вразливих категорій. Це передбачає створення умов і ресурсів, які задовольняють різноманітні потреби всіх учасників освітнього процесу, виходячи за рамки базових вимог до доступності та безбар'єрності.

Інклюзія була концептуалізована як процес, пов'язаний із участю всіх осіб у створенні комфортного, безпечного, безбар'єрного, дружнього інклюзивного освітнього середовища, в якому враховуються потреби всіх учасників освітнього процесу, зокрема вразливих категорій населення.

У документі термін *«особи з особливими освітніми потребами»* (далі – особи з ООП) розглядається як широке коло соціальних груп. Це включає не тільки традиційно осіб з інвалідністю, але і різні категорії вразливих, незахищених та недостатньо представлених груп в системі вищої освіти. З-поміж, яких:

- особи з інвалідністю;
- особи з порушеннями психофізичного розвитку;
- особи, що представляють етнічні меншини;
- особи з низьким соціально-економічним статусом;
- особи з невідповідним статевим розвитком (transgender, non-binary та інші);
- особи, які мали досвід участі у військових конфліктах або стали жертвами насильства;
- особи, які пережили травматичні події або катастрофи;
- мігранти (внутрішньопереміщені особи та біженці);
- особи з різних географічних регіонів (наприклад, сільська молодь);
- особи, які належать до сексуальних меншин (lgbtq+);
- особи похилого віку, які прагнуть продовжити освіту;
- особи, які відновлюють свою освіту після тривалої перерви/перекваліфікуються або без попередньої освіти (зокрема, особи, які знаходяться на окупованих територіях, територіях, наближених до бойових дій);
- особи з-поміж незахищених груп (незначна або відсутня підтримка з боку сім'ї, сирота, часта зміна закладів освіти, психічне здоров'я, вагітність, нестача часу на навчання через необхідність заробляти на життя, працюючи або доглядаючи за кимось).

Багатоманітне, інклюзивне та дружнє середовище дозволяє обмінюватися різноманітними точками зору та включати різний досвід в освітній процес, що формує готовність здобувачів вищої освіти до лідерства на глобальному ринку праці та соціальну відповідальність як громадянина. Розбудова такого освітнього середовища – це безперервний процес, який

вимагає залучення усіх зацікавлених сторін (включаючи здобувачів вищої освіти, академічний та допоміжний персонал, менеджмент університету) та постійну адаптацію до змінюваних умов і потреб учасників освітнього процесу для забезпечення ефективної підтримки багатоманітності на всіх рівнях освітнього процесу.

Індикатор – це параметр або значення, отримане з сукупності параметрів, метою якого є надання інформації про актуальний стан явища. За основу визначення ключових індикаторів інклюзивного освітнього середовища було взято індекс інклюзії Бута та Ейнскоу¹, що фокусується *на трьох основних вимірах*:

– *Інклюзивна культура*: спільнота, що цінує та підтримує багатоманітність серед своїх членів.

– *Інклюзивна політика*: інституційна політика, що сприяє справедливості та рівному доступу до освітніх ресурсів для всіх здобувачів вищої освіти, без винятку.

– *Інклюзивні практики*: методи викладання та навчання, які враховують індивідуальні потреби учасників освітнього процесу, сприяючи їх повній участі та активній взаємодії.

Набір якісних і кількісних індикаторів інклюзивної освіти може змінюватися залежно від актуальних і довгострокових завдань закладу вищої освіти щодо розбудови інклюзивного освітнього середовища, а також з урахуванням наявних можливостей та ресурсів.

¹ Salceda M, Ibáñez A. Adapting the «Index for Inclusion» to the higher education sector: a preliminary study. [Adaptación del «Index for Inclusion» al ámbito de la educación superior: estudio preliminar]. Intangible capital. 2015;11(3):508–545.

Інклюзивна культура закладу вищої освіти: якісні та кількісні індикатори

Інклюзивна культура – це більш ніж просто визнання багатоманітності людини учасниками освітнього процесу, що потребує глибокого розуміння та поваги до культурних і індивідуальних відмінностей кожного члена спільноти ЗВО. Вона ґрунтується на цінностях та принципах, які сприяють рівноправній участі всіх учасників освітнього процесу в академічному житті та функціонуванні інституційної спільноти. Плекання інклюзивної культури вимагає невинного залучення, осмислення та відображення інклюзії в усіх аспектах життя ЗВО. Це означає створення інклюзивного освітнього середовища, де кожен відчуває себе цінним, де повага та справедливість є нормою, а багатоманітність розглядається як сильна сторона спільноти.

Для розбудови такої культури потрібно системне й цілеспрямоване керівництво, яке визнає й підтримує багатоманітність як важливий елемент інституційного розвитку. Це також містить розробку політик та практик, спрямованих на знищення упереджень та дискримінації, забезпечення рівних можливостей для навчання, професійного зростання та створення безбар'єрного середовища для навчання та роботи.

Для визначення інклюзивної культури на рівні ЗВО важливо мати чітко визначені *якісні індикатори*, які дозволяють вимірювати наявні слабкі місця. Нижче представлено ключові якісні індикатори, які охоплюють широкий спектр аспектів освітнього середовища, від фізичної доступності та цифрової інклюзії до культурної приналежності та зменшення дискримінації.

Таблиця 1. Якісні індикатори інклюзивної культури ЗВО

Індикатори	Інституційна культура для кожного індикатора
Культура відкритості до багатоманітності спільноти	– Повага до відмінностей у стилях роботи та навчання, а також адаптація можливостей до сильних сторін і здібностей усіх людей. – Багатоманітність у представництві здобувачів вищої освіти, викладачів і персоналу у різних сферах життя ЗВО. – Використання інклюзивної мови у всіх офіційних документах і комунікаціях ЗВО.

<p>Справедливість та рівність у доступі до інституційних ресурсів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Легкий фізичний доступ до об'єктів будівлі ЗВО. – Онлайн-карти доступного ЗВО, що демонструє доступні зони, включаючи прості входи, кнопкові або клавіатурні автоматичні двері та безбар'єрні маршрути до різних точок ЗВО. – Універсальні та модульні аудиторні меблі для гнучких освітніх просторів. – Цифрова доступність інституційних ресурсів. – Наявність асистивних технологій та спеціального програмного забезпечення. – Ресурсна та технічна підтримка для здобувачів вищої освіти з ОПП. – Оцінка доступності фізичних та віртуальних просторів ЗВО для учасників освітнього процесу з різними потребами. – Центри кар'єрного зростання, які пропонують інклюзивні рекомендації та ресурси для здобувачів вищої освіти з урахуванням можливостей різних категорій, у тому числі з-поміж вразливих.
<p>Культура приналежності до спільноти</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Цінність багатоманітності ідей, ідентичностей, досвіду та походження для гарантування кожному члену спільноти можливості проявити себе та розкрити свій потенціал. – Інтеграція здобувачів вищої освіти з-поміж вразливих категорій до академічного та соціального життя ЗВО. – Участь здобувачів вищої освіти з-поміж вразливих категорій у студентському самоврядуванні, та інших студентських об'єднаннях, спільнотах тощо. – Менторство та сприяння взаємодії рівних рівним. – Гнучкі канали зв'язку між різними учасниками освітнього процесу.

<p>Системна узгодженість, співпраця та співдія</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Високий рівень співпраці та позитивних відносин між усіма учасниками освітнього процесу. – Залучення здобувачів вищої освіти через партнерство. – Групова робота, що заохочує ділитися своїм досвідом і поглядами, а також створює можливість вчитися один в одного. – Співпраця зі школами, сім'ями та зацікавленими зовнішніми інституціями щодо підтримки здобувачів вищої освіти з-поміж вразливих категорій та обміну кращими інклюзивними практиками.
<p>Зменшення дискримінації та упередженості</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Відчуття здобувачами вищої освіти з-поміж вразливих категорій комфорту та прийняття в освітньому просторі. – Несприйняття дискримінації, нерівності чи несправедливого ставлення та упередженості на основі індивідуальних відмінностей учасників освітнього процесу.
<p>Просвітницька робота серед університетської спільноти</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Просвітницькі заходи щодо популяризації рівності, інклюзії та багатоманітності мають чітко визначену ціль, спрямовану на порозуміння та взаємоповагу, та сприяють значущим організаційним та суспільним змінам щодо інклюзивності. – Запровадження регулярних тренінгів і воркшопів для всіх членів академічної спільноти з акцентом на підвищення обізнаності та залучення всіх членів академічної спільноти до діалогу і порозуміння.
<p>Позитивний вплив на результати</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Поліпшення задоволеності, продуктивності діяльності працівників, а також покращення академічних досягнень здобувачів вищої освіти та їх рівня соціальної інтеграції та громадянської активності.

Запропоновані якісні індикатори охоплюють важливі елементи інклюзивної культури закладу вищої освіти. Вони відображають значення культурної відкритості, рівного доступу до ресурсів, формування приналежності та активної співпраці. Водночас фізичні та цифрові бар'єри, відсутність недостатнього фінансування та глибоко закорінені культурні настанови можуть серйозно ускладнити просування інклюзивної культури. Тому важливим є комплексний загальноінституційний підхід, який

вбудовує інклюзивність у щоденну політику, практику та поведінку спільноти. При цьому важливо, щоби менеджмент ЗВО пов'язували зусилля щодо багатоманітності, інклюзії та рівності зі стратегічними пріоритетами розвитку ЗВО. Врахування цих індикаторів та викликів у стратегічному плануванні дозволить ЗВО створити інклюзивне освітнє середовище, де кожен залучається до освітнього процесу задля досягнення успіху та відчуття себе повноправним членом спільноти.

На основі запропонованих якісних показників визначення ефективності інклюзивної культури ЗВО може розробити систему *кількісних індикаторів*, що дозволить не тільки вимірювати прогрес, але й визначити напрями для подальшого вдосконалення. Нижче наведено декілька підходів до визначення кількісних показників:

- Кількість здобувачів вищої освіти з-поміж вразливих категорій, порівняно з загальною їх кількістю, та зміна цього відсотка протягом певного періоду часу.

- Кількість здобувачів вищої освіти з-поміж вразливих груп, що беруть участь у студентському самоврядуванні та інших формах лідерства.

- Відсоток об'єктів ЗВО, що відповідають вимогам доступності.

- Відсоток ресурсів, які відповідають критеріям цифрової доступності.

- Кількість здобувачів вищої освіти з-поміж вразливих категорій, які успішно завершують навчання.

- Кількість зареєстрованих випадків дискримінації та булінгу.

- Кількість учасників і проведених тренінгів та воркшопів для спільноти ЗВО на тему інклюзії, багатоманітності та рівності.

- Ці кількісні показники допоможуть не тільки оцінити поточний стан інклюзивної культури в ЗВО, але й відстежувати динаміку змін, що відбуваються через впровадження ініціатив.

Типові проблеми на рівні інклюзивної культури ЗВО

При формуванні інклюзивної культури ЗВО важливо звернути увагу на результати всеукраїнського дослідження готовності до розбудови інклюзивного освітнього середовища. При аналізі інклюзивної культури в ЗВО, дослідження виявило декілька типових проблем:

- Проблеми з впровадженням та ефективною комунікацією цінностей багатоманітності, інклюзії та рівності на всіх рівнях.

- Освітнє середовище не завжди комфортне або адаптоване до потреб усіх, особливо вразливих категорій, що може свідчити про нестабільність та недостатність інклюзивних ресурсів і підходів.

- Інституції не завжди успішно інтегрують багатоманіття у свої програми й практики, що може призводити до виключення або недостатньої уваги до окремих груп здобувачів вищої освіти.

– Певна частина академічної спільноти відчуває себе ізольованою або неприйнятною іншими, що є критичним аспектом інклюзивної культури, яка має сприяти створенню відчуття єдності та спільних цінностей.

– Недостатня підтримка психічного здоров'я здобувачів вищої освіти, що є критично важливим елементом в контексті триваючої війни в Україні. Недостатність ресурсів або програм підтримки може негативно вплинути на академічні результати та їх загальне благополуччя.

– Бар'єри в створенні доступного освітнього середовища: наявність фізичних та цифрових бар'єрів у ЗВО ускладнює доступність і комфорт для здобувачів вищої освіти та персоналу, особливо для тих, хто має особливі освітні потреби.

– Недостатність системних заходів щодо багатоманітності, інклюзії та рівності: зосередження уваги на розробці та впровадженні загальноінституційних ініціатив, спрямованих на підвищення обізнаності та вдосконалення практик інклюзії.

– Недостатній рівень правової культури учасників освітнього процесу.

Вдосконалення інклюзивної культури повинно стати невіддільною частиною стратегічних ініціатив ЗВО, з постійним моніторингом реалізованих ініціатив та оцінкою їх ефективності, щоб забезпечити рівні можливості для всіх учасників освітнього процесу. Це також допомагає адаптувати інституційну політику та практики до змінюваних умов і потреб університетської спільноти.

Інклюзивна політика закладу вищої освіти: якісні та кількісні індикатори

Інклюзивна політика ЗВО – це система принципів та процедур, розроблена ЗВО для забезпечення рівності, доступності та багатоманітності освітнього середовища, яке є відкритим, доступним і справедливим для всіх учасників освітнього процесу, сприяючи їх інтеграції та активній участі в академічному та соціальному житті академічної спільноти.

Для визначення відкритості ЗВО для кожного, та підтримки багатоманітності на рівні інституційної політики, важливо мати чітко визначені *якісні індикатори*, які дозволяють вимірювати успіхи та прогалини. Нижче представлено ключові якісні індикатори, які можуть бути використані ЗВО для досягнення цієї мети та моніторингу успішності процесу вдосконалення інституційної політики.

Таблиця 2. Якісні індикатори інклюзивної політики ЗВО

Індикатори	Інституційна політика для кожного індикатора
Нормативно-правова база ЗВО відображає його зобов'язання щодо забезпечення рівності та доступності якісних освітніх послуг	<ul style="list-style-type: none">– Багатоманітність, інклюзія та справедливість надання якісних освітніх послуг є фундаментальним принципом діяльності ЗВО, що знаходить відображення у візії та місії ЗВО.– Розбудова інклюзивного освітнього середовища є одним із пріоритетних завдань стратегії розвитку ЗВО.– Конкретні стандарти та політики інклюзії відображені в нормативній базі ЗВО, що включає чіткі процедури забезпечення рівних умов для навчання всіх здобувачів вищої освіти, зокрема з-поміж вразливих категорій.– Чіткість формулювань і процедур інституційних політик для різних категорій здобувачів вищої освіти, у тому числі з деталізацією механізмів надання якісних освітніх послуг тим, хто належить до вразливих категорій.– Детально описані, легко доступні та зрозумілі всім учасникам освітнього процесу інклюзивні політики ЗВО.– Чітко визначені професійні права, обов'язки та функції менеджменту, академічного та допоміжного персоналу, зокрема усіх структурних підрозділів ЗВО в контексті інклюзивної політики ЗВО.

	<ul style="list-style-type: none"> – Розроблені методичні рекомендації щодо організації інклюзивного освітнього середовища у ЗВО, що включає типові положення для структурних підрозділів, форми необхідних документів, плани, приклади щодо адаптації навчальних програм, системи оцінювання для здобувачів з ООП. – Періодично переглядається нормативно-правова база відповідно до результатів моніторингу потреб здобувачів вищої освіти для покращення справедливості, прозорості та узгодженість дій.
<p>Програмна підтримка враховує індивідуальні освітні потреби здобувачів вищої освіти та забезпечує комплексний підхід до цінування та поваги багатоманітності</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Програми та ініціативи враховують різні потреби та можливості здобувачів вищої освіти (включно з розробкою індивідуальних навчальних планів, грантову підтримку та активне сприяння розвитку для здобувачів вищої освіти з ООП).
<p>Надання підтримки учасникам освітнього процесу</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Забезпечення соціальної, психологічної та методичної підтримки здобувачів вищої освіти з різноманітними освітніми потребами, у тому числі спеціальним обладнанням, послугами, і регулярною оцінкою ефективності стратегій для доступності та підтримки. – Всі технічні засоби, цифрові технології та програмне забезпечення, як використані в освітньому процесі (включаючи вебсайти, онлайн матеріали тощо) відповідають критеріям цифрової доступності та потребам здобувачів вищої освіти, зокрема з-поміж вразливих категорій. – Всі форми підтримки скоординовані відповідною спеціалізованою службою/відділом/центром. – Соціальні мережі використовуються як інструмент для просування послуг соціальної, психологічної та методичної підтримки здобувачів вищої освіти, зокрема з-поміж вразливих категорій.

	<ul style="list-style-type: none"> – Створення груп підтримки для різних категорій учасників освітнього процесу, у тому числі груп рівний-рівному.
<p style="text-align: center;">Обов'язкове навчання персоналу інклюзивним практикам</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Розробка та впровадження універсальних стандартів інклюзивних практик для всіх відділів і факультетів забезпечить однаковий рівень підтримки та доступності по всьому університету. – Регулярне навчання персоналу щодо інклюзивних методів та практик, з акцентом на практичне застосування знань в освітньому процесі. – Тренінги для персоналу щодо ознайомлення з новими методами ефективного дотримання принципів рівного доступу до інформації. – Навчальні семінари з правових та технічних вимог доступності освітніх послуг відповідно до багатоманітності студентського контингенту. – Навчання академічного персоналу реалізації принципів універсального дизайну навчання під час проектування курсу. – Обов'язкове навчання допоміжного персоналу підтримки здобувачів вищої освіти з ООП.
<p style="text-align: center;">Моніторинг впровадження інклюзивних практик</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Впровадження комплексної системи моніторингу та оцінки інклюзивних практик, яка допоможе ідентифікувати та розв'язувати проблеми на ранніх стадіях, а також оцінювати ефективність заходів. – Регулярні опитування здобувачів вищої освіти, у тому числі уточнення інформації щодо самоідентифікації до певної вразливої категорії, аналіз академічної успішності та залученості до освітнього процесу. – Зворотний зв'язок від персоналу щодо системи навчання та підтримки інклюзивного освітнього середовища.
<p style="text-align: center;">Співпраця та активне залучення усіх зацікавлених осіб до процесів управління та прийняття рішень задля створення</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Скоординованість роботи між різними відділами ЗВО. – Активна співпраця з органами та представниками студентського самоврядування, активне залучення здобувачів вищої освіти з-поміж вразливих категорій, до процесів управління та прийняття рішень щодо вдосконалення якості освітніх послуг.

інклюзивної спільноти.	<ul style="list-style-type: none"> – Співпраця ЗВО з інклюзивно-ресурсними центрами, медико-соціальними експертними комісіями, соціальними установами та організаціями задля створення ефективного механізму координації та взаємодії між системами освіти, соціального забезпечення, професійної реабілітації та зайнятості. – Залучення широкої громадськості до обговорення проблеми доступності якісних освітніх послуг.
Ініціативи цільового набору	<ul style="list-style-type: none"> – Розширення інформаційних каналів вступу до університету, доступних для представників з-поміж вразливих категорій. – Зустрічі співробітників приймальної комісії з абітурієнтами з-поміж вразливих категорій для надання вичерпної інформації про рівність можливостей щодо доступу до освітніх послуг. – Сприяти обміну ідеями, які висвітлюють позитивну співпрацю та практики надання допомоги здобувачам вищої освіти з-поміж вразливих категорій. – Ретельний, системний та комплексний моніторинг систем, які використовуються для обслуговування здобувачів вищої освіти з порушеннями психофізичного розвитку.

Запропоновані якісні індикатори інклюзивного освітнього середовища дозволяють ЗВО не тільки забезпечити якість освітнього процесу, але й створити більш інклюзивне і сприятливе середовище для всіх здобувачів вищої освіти, у тому числі з-поміж вразливих категорій. Якісні індикатори інклюзивної політики, що включають нормативно-правову базу, програмну підтримку, обов'язкове навчання персоналу, та активне залучення всіх зацікавлених сторін, є ключем до створення інклюзивного освітнього середовища. Ці індикатори дозволяють не тільки відстежувати прогрес у впровадженні інклюзивних ініціатив, але й забезпечувати постійне вдосконалення освітнього середовища. Завдяки реалізації цих політик університети можуть ефективно відповідати на виклики сучасності та створювати простір, де багатоманітність людини цінується та враховується.

– На основі запропонованих якісних показників визначення ефективності інклюзивної політики ЗВО може розробити систему *кількісних індикаторів*, що дозволить не тільки вимірювати прогрес, але й визначити напрями для подальшого вдосконалення. Нижче наведено

декілька підходів до визначення кількісних показників, які можуть допомогти оцінити вплив інклюзивної політики на рівні ЗВО:

- Нормативні документи ЗВО, що відображають інклюзивну спрямованість (стратегія ЗВО, положення про організацію інклюзивного освітнього середовища).

- Кількість доступних навчальних ресурсів (включно з книгами, електронними ресурсами, відеоматеріалами тощо) які відповідають критеріям WCAG (Web Content Accessibility Guidelines).

- Наявність спеціального обладнання для здобувачів вищої освіти з ООП (включно аудіокниги, програмне забезпечення для зчитування екрана, спеціальні клавіатури, обладнання для людей зі зниженим зором тощо).

- Кількість тренінгів та семінарів для університетської спільноти для підвищення обізнаності про багатоманітність, інклюзію та рівність серед здобувачів вищої освіти і персоналу, а також оцінка їх впливу на зміну ставлення та поведінки учасників освітнього процесу щодо сприйняття багатоманітності людини.

- Регулярне анкетування здобувачів вищої освіти для оцінки їхнього сприйняття інклюзивності та доступності освітніх послуг відповідно до їхніх потреб, можливостей та очікувань.

- Оцінка умов роботи академічного персоналу (доступність робочих просторів, наявність необхідних ресурсів, підтримка від адміністрації), а також аналіз конфліктів і проблем, пов'язаних з інклюзивними практиками.

- Регулярні опитування для оцінки сприйняття інклюзивних ініціатив, задоволеності умовами роботи та вмотивованості серед персоналу.

- Оцінка спільних програм підтримки здобувачів з ООП з інклюзивно-ресурсними центрами, органами влади, соціального забезпечення, професійної реабілітації та зайнятості.

- Кількість звернень щодо питань про дискримінацію та практики їх розв'язання.

- Рівень участі представників вразливих категорій в університетському житті (академічних, культурних та соціальних ініціативах).

- Аналіз даних про вступ та академічні досягнення здобувачів вищої освіти з-поміж вразливих категорій для виявлення можливих бар'єрів на шляху до отримання якісних освітніх послуг.

Такий підхід до окреслення якісних і кількісних показників інклюзивного освітнього середовища за виміром інституційна політика не лише сприяє розбудові справедливого та відкритого освітнього середовища, але й забезпечує, що інклюзія стає невіддільною частиною культури і політики, відповідаючи на виклики сучасності та враховуючи потреби всіх здобувачів вищої освіти, у тому числі з-поміж вразливих категорій.

Типові проблеми на рівні інклюзивної політики ЗВО

При розробці інклюзивної політики ЗВО важливо звернути увагу на результати всеукраїнського дослідження готовності до розбудови інклюзивного освітнього середовища, результати якого вказують на наступні слабкі сторони інституційної політики розбудови інклюзивного освітнього середовища. Основними виявленими проблемами з позиції студентства є:

- Недостатня соціальна підтримка для вразливих категорій здобувачів вищої освіти, що вимагає поліпшення у вигляді розширення доступних навчальних ресурсів та освітніх послуг, які б відповідали їх потребам.

- Потреба у вдосконаленні програм та ініціатив, які б сприяли задоволенню різноманітних освітніх потреб здобувачів вищої освіти. Важливо, щоб такі програми були гнучкими та адаптованими до специфіки ЗВО та соціального контексту (наприклад, період воєнного стану).

- Розширення та розвиток спеціалізованих служб, відділів або центрів, які займаються підтримкою здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами. Це включає забезпечення належних ресурсів та компетенцій персоналу для ефективної допомоги здобувачам вищої освіти з-поміж вразливих категорій.

- Низький рівень матеріальної мотивації викладачів: забезпечення адекватної матеріальної стимуляції для викладачів, що працюють зі здобувачами вищої освіти з ООП, є критично важливим для підтримки їх зацікавленості та відданості.

- Відсутність систематичної супервізії та наставництва з питань інклюзії: забезпечення регулярної підтримки та професійного розвитку персоналу, залученого до роботи з вразливими категоріями здобувачів вищої освіти, стало б потужним фактором позитивних змін.

- Потреба в розвинених стратегіях та програмах: важливо забезпечити, щоб ініціативи були достатньо адаптованими до потреб здобувачів вищої освіти.

- Неоднаковість рівня інклюзивності в різних аспектах освітнього процесу: потрібна краща координація між різними формами підтримки для забезпечення комплексної допомоги всім здобувачам вищої освіти.

Інклюзивні практики закладу вищої освіти: якісні та кількісні індикатори

Наступний вимір інклюзивного освітнього середовища – **інклюзивні практики**, що дозволяє оцінити, наскільки безпосередньо в освітньому процесі враховуються особливі освітні потреби осіб з-поміж вразливих категорій, зокрема вразливих. Це також дозволяє ідентифікувати наявні обмеження і бар'єри, що перешкоджають створенню інклюзивного освітнього середовища для розробки стратегій їх подолання.

Таблиця 3. Якісні індикатори інклюзивних практик ЗВО

Індикатори	Інклюзивні практики для кожного індикатора
Методи викладання та навчання	<ul style="list-style-type: none"> – Застосування людиноцентрованого/ студентоцентрованого підходу з фокусом на здобувачеві вищої освіти та навчанні замість викладання. – Використання різноманітних методів та стратегій навчання. – Використання інтерактивних та групових методів навчання для залучення здобувачів вищої освіти. – Використання цифрових технологій під час навчання.
Адаптивність навчальних програм	<ul style="list-style-type: none"> – Застосування універсального дизайну для навчання (UDL): інтеграція словесних, візуальних та текстових представлень навчального матеріалу, різних засобів дії та вираження та різних способів залучення здобувачів вищої освіти. – Забезпечення гнучкості у плануванні та проведенні курсу для адаптації відповідно потреб здобувачів вищої освіти. – Забезпечення регулярного оновлення та модифікація курсів для відповідності змінюваним потребам учасників освітнього процесу.
Доступність навчальних матеріалів для всіх	<ul style="list-style-type: none"> – Представлення навчальних матеріалів у різних форматах (включаючи цифровий, аудіо та відео-формат, шрифт Брайля), з метою задоволення освітніх потреб здобувачів вищої освіти, зокрема з-поміж вразливих категорій. – Забезпечення сумісності навчальних матеріалів з асистивними технологіями.
Багатоманітність людини у	<ul style="list-style-type: none"> – Активна диверсифікація навчальної програми та змісту курсів.

<p>програмах і змісті курсу</p>	
<p>Підтримка індивідуальних освітніх потреб</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Використання персоналізованих інструкцій, щоб задовольнити різноманітні потреби шляхом адаптації методів навчання та матеріалів. – Наявність індивідуальних планів навчання. – Забезпечення гнучкого графіка навчання чи/або відведення додаткового часу для виконання навчальних завдань. – Інформування здобувачів вищої освіти з-поміж вразливих категорій про можливості надання необхідної підтримки.
<p>Інклюзивні стосунки та атмосфера</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Забезпечення психологічно безпечної атмосфери, в якій здобувачам вищої освіти буде комфортно висловлювати свої потреби. – Відкритість і прийняття багатоманітності людини серед здобувачів вищої освіти та персоналу. – Використання гнучких стратегій групування, щоб надати здобувачам вищої освіти різноманітний досвід взаємодії в групі.
<p>Асистивні технології та програмне забезпечення</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Наявність скрінрідерів та диктофонів. – Забезпечення відповідного розміру екрана. – Забезпечення належного аудіовізуального супроводу. – Інструменти з відкритим вихідним кодом, які можна застосовувати для оцінки вебсторінок у поєднанні з індивідуальною оцінкою для нагляду за точністю. Наприклад: інструмент вебдоступності http://wave.webaim.org WAVE, який є інструментом на основі браузера, розробленим компанією Web Accessibility in Mind (WebAIM) для забезпечення відповідності вмісту вебсайту. Використання інструменту Color Contrast Analyzer (див. https://www.visionaustralia.org), щоб допомогти комбінаціям кольорів переднього плану та фону визначити, чи забезпечують вони достатню видимість кольорів. – Програмна підтримка Browse Aloud, яка додає мовлення, читання та переклад до вебсайтів, спрощуючи доступ та участь здобувачів вищої освіти з дислексією, особам із порушеннями зору тощо.

Інтеграція
адаптивних
інтерфейсів

– Розробка вебсайтів та мобільних додатків, які автоматично адаптуються до потреб користувачів, наприклад, змінюючи розмір тексту або структуру контенту залежно від технологій, що їх використовують.

Запропоновані якісні індикатори демонструють глибину та широту інклюзивних практик, які можуть бути інтегровані в освітній процес. Вони є основою для створення інклюзивного освітнього середовища, що сприяє успіху всіх здобувачів вищої освіти, незалежно від індивідуальних потреб.

На основі запропонованих якісних індикаторів ефективності інклюзивних практик, ЗВО може розробити систему *кількісних індикаторів*, яка допоможе не тільки відстежувати прогрес та виявляти прогалини, а й забезпечити підґрунтя для стратегічних покращень освітньої практики. Наприклад:

– Відсоток здобувачів вищої освіти з інвалідністю або вразливих категорій, зарахованих та активно залучених до освітнього процесу, що відображає рівень доступності та інклюзивності освітніх програм.

– Кількість адаптованих навчальних матеріалів, доступних у різних форматах (аудіо, відео, шрифт Брайля, електронні формати), що дозволяє виміряти доступність освітнього контенту.

– Кількість викладачів, які пройшли спеціалізовані тренінги з інклюзивної освіти та універсального дизайну навчання, що вказує на готовність персоналу впроваджувати інклюзивні практики.

– Кількість спеціально обладнаних аудиторій, що забезпечують фізичну доступність для осіб з ООП.

– Відсоток звернень здобувачів вищої освіти до центрів підтримки, які отримали вчасну та ефективну допомогу, відображаючи якість і доступність студентської підтримки.

– Відсоток здобувачів вищої освіти, які здійснюють зворотний зв'язок про ефективність інклюзивних практик, який допоможе визначити реальне сприйняття та вплив заходів на студентське життя.

– Відсоток здобувачів вищої освіти та персоналу, які використовують асистивні технології, що вказує на доступність та використання технологій для підтримки навчання їх з особливими потребами.

– Відсоток здобувачів вищої освіти, задоволених інклюзивними практиками ЗВО (на основі анкетування чи зворотного зв'язку), що відображає ступінь їх задоволеності інклюзивними зусиллями ЗВО.

– Відсоток здобувачів вищої освіти з-поміж вразливих категорій, які беруть активну участь у студентському самоврядуванні та інших формах академічної діяльності, що дозволяє оцінити їх ступінь інтеграції та активної участі у житті ЗВО.

Такий підхід до окреслення якісних і кількісних показників інклюзивного освітнього середовища за виміром інституційні практики не

лише сприяє розбудові справедливого та відкритого освітнього середовища, але й забезпечує, що інклюзія має практичну реалізацію, комплексне і систематичне впровадження інклюзивної культури в закладах освіти.

Типові проблеми на рівні інклюзивних практик ЗВО

На основі всеукраїнського дослідження готовності ЗВО до розбудови інклюзивного освітнього середовища, було виявлено кілька типових проблем щодо впровадження інклюзивних практик:

– Недостатня інформаційно-комунікаційна інфраструктура: брак необхідної технічної підтримки, асистивних технологій та програмного забезпечення, що відповідає принципам доступності, гнучкості, та відкритості для різних груп здобувачів вищої освіти, зокрема з-поміж вразливих категорій.

– Освітні програми та курси часто не адаптовані до індивідуальних потреб та можливостей здобувачів вищої освіти, що вказує на потребу глибшого врахування різноманітних освітніх потреб.

– Формальне впровадження індивідуальних навчальних планів, що не забезпечує достатню підтримку, необхідно для ефективного навчання здобувачів вищої освіти з ООП.

– Обмежене фінансування інклюзивних ініціатив в ЗВО ставить під загрозу реалізацію ефективних інклюзивних практик та доступність навчання для здобувачів вищої освіти з ООП.

– Недостатність цифрових технологій для підтримки здобувачів вищої освіти з ООП.

– Недосконала нормативно-правова база щодо імплементації інклюзивних практик: нормативно-правові акти, що регулюють адаптацію освітніх програм і курсів, потребують деталізації та уточнення для ефективнішого впровадження інклюзивних практик для різних категорій здобувачів вищої освіти.

Ці виклики вимагають систематичних зусиль для забезпечення інклюзивного та доступного освітнього середовища, що відповідає потребам усіх учасників освітнього процесу.

Механізм використання індикаторів інклюзивного освітнього середовища ЗВО

Узгодження розбудови інклюзивного освітнього середовища з іншими пріоритетами розвитку ЗВО є комплексним завданням, яке вимагає стратегічного підходу та активної співпраці між різними зацікавленими сторонами. ЗВО стикаються з численними викликами, включаючи обмеженість фінансування, необхідність оновлення інфраструктури, забезпечення якості вищої освіти, а також потребу в доступності освітніх послуг для здобувачів вищої освіти з різними потребами.

Запропоновані індикатори можна використовувати для досягнення різних цілей розбудови інклюзивного освітнього середовища з різними сферами застосування. Наприклад, застосування індикаторів дозволяє:

- Визначати сильні та слабкі сторони освітнього середовища з огляду на доступність, рівність та багатоманітність студентського контингенту, що дозволяє сфокусуватися на конкретних завданнях для вдосконалення.

- Визначати наявні можливості та необхідні ресурси для розбудови інклюзивного освітнього середовища.

- Врахувати конкретні потреби різних груп учасників освітнього процесу, в тому числі з-поміж вразливих категорій, у схемах або формулах фінансового розподілу.

- Здійснювати моніторинг змін в освітньому середовищі та відстежувати прогрес для внесення необхідних коректив в стратегію розвитку інклюзивного освітнього середовища.

- Стимулювати та сприяти досконалості викладання, враховуючи процеси Євроінтеграції та сучасні світові тенденції розвитку вищої освіти.

Ці загальні сфери застосування індикаторів інклюзії в освітньому середовищі не є вичерпним переліком, проте вказують на практичне застосування запропонованих індикаторів. Деякі індикатори можуть бути не актуальними, залежно від конкретних обставин, наявних можливостей або стратегічних напрямів розвитку ЗВО.

Для ефективного впровадження індикаторів інклюзивного освітнього середовища у практику ЗВО цінною є *модель «Вхідні дані та ресурси – Процес – Результат»*, адаптована до контексту вищої освіти ²(рис. 1). Це допомагає ідентифікувати та оптимізувати різні елементи, які сприяють інклюзивності освітнього середовища ЗВО.

² European Agency for Special Needs and Inclusive Education. (2014). Development of a set of indicators for inclusive education in Europe. Retrieved from https://www.european-agency.org/sites/default/files/development-of-a-set-of-indicators-for-inclusive-education-in-europe_Indicators-EN-with-cover.pdf

Рисунок 1. Модель «Вхідні дані та ресурси – Процес – Результат» для розбудови інклюзивного освітнього середовища ЗВО

Ця модель складається з трьох основних елементів:

- **Вхідні дані та ресурси:** це ресурси або умови, необхідні для досягнення бажаних змін щодо інклюзивності освітнього середовища. Це можуть бути фінансові ресурси, ІКТ інфраструктура, навчальні матеріали, людські ресурси (викладачі, спеціалісти з інклюзії), тощо. Важливо враховувати не лише те, що треба, але й те, що вже є в наявності. Наприклад, може бути корисним провести аудит наявних інклюзивних інструментів, програмного забезпечення, навчальних матеріалів та іншого, щоб виявити можливості для покращення або оптимізації.

- **Освітній процес:** цей компонент включає методи викладання та навчання, які перетворюють вхідні дані в очікувані результати. Важливо враховувати не тільки кінцеві результати, але й те, як здійснюється освітній процес. Наприклад, якість навчання, гнучкість викладання, рівень залучення здобувачів вищої освіти до освітнього процесу, наявність додаткової підтримки для здобувачів вищої освіти та викладачів – це важливі аспекти, які можуть значно вплинути на кінцевий результат. Крім того, для повноти картини варто додати індикатори, що вимірюють ефективність процесів у розбудові інклюзивного середовища. Наприклад, час, витрачений на адаптацію навчальних матеріалів, кількість проведених тренінгів для викладачів, рівень задоволеності студентів навчальними практиками, тощо.

- **Результат:** це стосується матеріальних і нематеріальних результатів, які є результатом розбудови інклюзивного освітнього середовища.

Застосування цієї моделі вимагає постійного моніторингу та коригування для забезпечення реагування освітнього середовища на потреби всіх здобувачів вищої освіти, у тому числі з-поміж вразливих категорій. Моніторинг визначається як систематичний процес періодичного або безперервного спостереження або тестування для визначення рівня або значення показників із встановленими цілями якості або цільовими значеннями. Моніторинг є важливим у будь-якому процесі безперервного вдосконалення та діє як механізм зворотного зв'язку, пов'язуючи результати з наданням вхідних ресурсів/ресурсів і перепроєктуванням процесу (див. рис. 2).

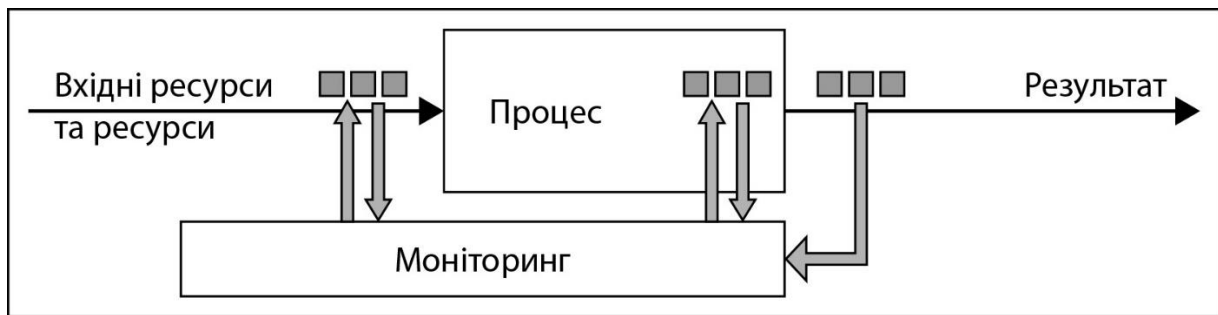

Рисунок 2. Модель «Вхідні дані та ресурси – Процес – Результат» для розбудови інклюзивного освітнього середовища ЗВО

Моніторинг може відбуватися на різних інституційних рівнях – від менеджменту ЗВО до гарантів освітніх (освітньо-професійних) програм та академічного персоналу. Результати такого моніторингу можуть бути доступними для всіх зацікавлених сторін або обмежені тими, хто безпосередньо залучений до управління освітніми процесами.

У той час як індикатори орієнтовані переважно на результат, ця модель підкреслює потребу в індикаторах, які також зосереджуються на вхідних ресурсах/ресурсах і процесах. Це допомагає зрозуміти, чому результати можуть або не можуть змінитися, дозволяючи коригувати розподіл ресурсів або покращувати процеси за необхідності.

ДОДАТКИ

ІНКЛЮЗИВНА КУЛЬТУРА: ЧЕК-ЛИСТ

Цей чек-лист призначений для регулярного моніторингу та оцінки прогресу впровадження інклюзивної культури в ЗВО. Кожен пункт представляє важливий аспект інклюзивної культури. Після кожного пункту запропоновано деталізувати конкретні заходи, що були впроваджені.

1. Культура відкритості до багатоманітності людини в університетській спільноті

Інклюзивна мова застосовується в усіх офіційних документах та комунікаціях.

○ Які документи/комунікації:

Забезпечено багатоманітність у представництві здобувачів вищої освіти, викладачів і персоналу в різних сферах життя університету.

○ Які сфери/представники:

Враховуються різні стилі навчання та роботи, адаптуючи можливості для всіх учасників освітнього процесу.

○ Які стилі/методи адаптації:

2. Справедливість та рівність у доступі до інституційних ресурсів

Забезпечено легкий фізичний доступ до всіх об'єктів університету.

○ Які об'єкти доступні:

Наявні доступні онлайн-карти з безбар'єрними маршрутами та зонами.

○ Деталі онлайн-карт:

Аудиторні меблі відповідають принципам універсального дизайну.

○ Які меблі/приміщення:

Інституційні ресурси забезпечують цифрову доступність.

○ Які ресурси забезпечені:

Асистивні технології та програмне забезпечення доступні для всіх, хто їх потребує.

○ Які технології/програмне забезпечення доступні:

Проводиться регулярна оцінка доступності фізичних та віртуальних просторів для різних потреб.

○ Дата останньої оцінки/виявлені проблеми:

3. Культура приналежності до спільноти

Багатоманітність ідей, ідентичностей, досвіду визнається та цінується.

○ Які ідеї/ідентичності/ініціативи реалізовано:

Здобувачі вищої освіти з-поміж вразливих категорій інтегровані до академічного та соціального життя університету.

○ Які заходи/програми запроваджено:

Здобувачі вищої освіти з-поміж вразливих категорій залучені до студентського самоврядування та інших форм лідерства.

○ Які форми залучення/позиції реалізовано:

Діють програми менторства для взаємодії рівних з рівними.

○ Які програми/учасники запроваджено:

4. Системна узгодженість, співпраця та співдія

Забезпечено високий рівень співпраці та позитивних відносин між усіма учасниками освітнього процесу.

○ Які заходи/практики реалізовано:

Здобувачі вищої освіти залучені до партнерства у прийнятті рішень.

○ Які приклади залучення/рішення:

Заохочується групова робота з обміном досвідом та взаємним навчанням.

○ Які приклади групової роботи:

Відбувається співпраця зі школами, сім'ями та зовнішніми інституціями щодо підтримки інклюзії.

○ Які інституції/ініціативи:

5. Зменшення дискримінації та упередженості

Здобувачі вищої освіти з-поміж вразливих категорій відчують комфорт та прийняття в освітньому середовищі.

○ Які заходи/результати реалізовано:

Наявні чіткі процедури запобігання дискримінації та упередженості, а також механізми відповідного реагування.

○ Які механізми/інструменти наявні:

Ведеться облік і аналіз зареєстрованих випадків дискримінації та булінгу.

○ Кількість випадків/реакція:

6. Просвітницька робота серед університетської спільноти

Проводяться регулярні просвітницькі заходи з питань рівності, інклюзії та багатоманітності.

○ Які заходи/дата проведення:

Запроваджені регулярні тренінги для всіх членів академічної спільноти.

○ Які тренінги/кількість учасників:

Є цільові заходи, спрямовані на формування взаємоповаги та порозуміння.

○ Які заходи/результати:

7. Позитивний вплив на результати

Відбувається поліпшення задоволеності та продуктивності працівників університету.

○ Показники задоволеності/продуктивності:

Спостерігається покращення академічних досягнень та соціальної інтеграції здобувачів вищої освіти.

○ Які показники/результати:

Додаткові кількісні показники:

Відстежується кількість студентів з-поміж вразливих категорій (% від загальної кількості) та зміна цього показника.

○ Поточний відсоток/динаміка:

Відсоток об'єктів університету відповідає вимогам доступності.

○ Які об'єкти/відсоток:

Ведеться облік зареєстрованих випадків дискримінації та булінгу.

○ Кількість випадків/аналіз:

Відстежується кількість учасників тренінгів та воркшопів на тему інклюзії.

○ Кількість учасників/тренінгів:

Періодичність моніторингу:

- Щоквартальний/піврічний/щорічний моніторинг стану впровадження ініціатив з багатоманітності, інклюзії та рівності серед спільноти.
- Щорічний звіт про прогрес з акцентом на виявлені проблеми та успіхи.

ІНКЛЮЗИВНА ПОЛІТИКА: ЧЕК-ЛИСТ

Цей чек-лист призначений для оцінки та моніторингу інституційної політики, спрямованої на створення інклюзивного освітнього середовища в закладі вищої освіти. Кожен пункт відображає важливі аспекти інклюзивної політики. Після кожного пункту доцільно деталізувати конкретні заходи чи документи, що були впроваджені.

1. Нормативно-правова база ЗВО

Багатоманітність, інклюзія та справедливість надання якісних освітніх послуг є фундаментальними принципами діяльності ЗВО, що відображено у візії та місії ЗВО.

○ Документи/положення:

Розбудова інклюзивного освітнього середовища є одним із пріоритетних завдань стратегії розвитку ЗВО.

○ Приклади:

Конкретні стандарти та політики інклюзії відображені в нормативній базі ЗВО, включаючи чіткі процедури забезпечення рівних умов для навчання всіх здобувачів вищої освіти, зокрема з-поміж вразливих категорій.

○ Документи/процедури:

2. Чіткість формулювань і процедур інституційних політик

Інклюзивні політики ЗВО детально описані, легко доступні та зрозумілі для всіх учасників освітнього процесу.

○ Доступні документи/ресурси:

Чітко визначені професійні права, обов'язки та функції менеджменту, академічного та допоміжного персоналу в контексті інклюзивної політики ЗВО.

○ Перелік прав/обов'язків:

Розроблені методичні рекомендації щодо організації інклюзивного освітнього середовища, включаючи типові положення, форми необхідних документів, плани, приклади щодо адаптації навчальних програм.

○ Наявні рекомендації/документи:

Періодично переглядається нормативно-правова база відповідно до результатів моніторингу потреб студентів для покращення справедливості, прозорості та узгодженості дій.

○ Дата останнього перегляду/внесені зміни:

3. Програмна підтримка індивідуальних освітніх потреб

Програми та ініціативи враховують різні потреби та можливості здобувачів вищої освіти (включно з розробкою індивідуальних навчальних планів, грантову підтримку та активне сприяння розвитку для здобувачів вищої освіти з ООП).

○ Приклади програм/ініціатив:

4. Надання підтримки учасникам освітнього процесу

Забезпечується соціальна, психологічна та методична підтримка здобувачів вищої освіти з різноманітними освітніми потребами (у тому числі спеціальним обладнанням, послугами, і регулярною оцінкою ефективності стратегій для доступності та підтримки).

○ Приклади підтримки/обладнання:

Технічні засоби, цифрові технології та програмне забезпечення, як використані в освітньому процесі (включаючи вебсайти, онлайн матеріали тощо) відповідають критеріям цифрової доступності та потребам здобувачів вищої освіти, зокрема з-поміж вразливих категорій.

○ Приклади технологій/ПЗ:

Всі форми підтримки скоординовані відповідною спеціалізованою службою/відділом/центром.

○ Назва служби/відділу:

Використання соціальних мереж як інструменту для просування послуг підтримки здобувачів вищої освіти, зокрема з-поміж вразливих категорій.

○ Приклади використання/соцмережі:

Створені групи підтримки для різних категорій учасників освітнього процесу, включаючи групи рівний-рівному.

○ Наявні групи/учасники:

5. Обов'язкове навчання персоналу інклюзивним практикам

Розроблено та впроваджено універсальні стандарти інклюзивних практик для всіх відділів і факультетів.

○ Документи/стандарти:

Регулярне навчання персоналу щодо інклюзивних методів та практик з акцентом на практичне застосування знань в освітньому процесі.

○ Перелік тренінгів/семінарів:

Проведено тренінги для персоналу з новими методами дотримання принципів рівного доступу до інформації.

○ Кількість тренінгів/учасників:

Проведено навчальні семінари з правових та технічних вимог доступності освітніх послуг.

○ Перелік семінарів/результати:

Проведено навчальний семінар для викладачів щодо реалізації принципів універсального дизайну навчання під час проектування навчальних курсів.

- Кількість навчальних заходів/учасників:

- Обов'язкове навчання допоміжного персоналу для підтримки здобувачів вищої освіти з ООП.

- Кількість навчань/учасників:

6. Моніторинг впровадження інклюзивних практик

- Впроваджена комплексна система моніторингу та оцінки інклюзивних практик для ідентифікації проблем та оцінки ефективності заходів.

- Опис системи/інструменти:

- Проводяться регулярні опитування здобувачів вищої освіти для уточнення їхньої самоідентифікації до певної вразливої категорії, аналізу академічної успішності та залученості до освітнього процесу.

- Дата останнього опитування/результати:

- Зібрано зворотний зв'язок від персоналу щодо системи навчання та підтримки інклюзивного освітнього середовища.

- Результати зворотного зв'язку/аналіз:

7. Співпраця та активне залучення зацікавлених осіб

- Скоординована робота між різними відділами ЗВО для створення інклюзивного середовища.

- Які відділи/спільні ініціативи:

- Активно співпрацюють з органами та представниками студентського самоврядування, зокрема залучають здобувачів вищої освіти з-поміж вразливих категорій до процесів управління та прийняття рішень.

- Приклади співпраці/ініціатив:

Співпрацюють з інклюзивно-ресурсними центрами, медико-соціальними експертними комісіями, соціальними установами та організаціями для створення ефективного механізму координації між системами освіти та соціального забезпечення.

Партнери/спільні програми:

Залучають широку громадськість до обговорення проблеми доступності якісних освітніх послуг.

Форуми/дискусії/учасники:

8. Ініціативи цільового набору

Розширено інформаційні канали вступу до ЗВО для представників з-поміж вразливих груп.

○ Канали/охоплення:

Організовано зустрічі співробітників приймальної комісії з абітурієнтами з-поміж вразливих категорій для надання вичерпної інформації про рівність можливостей доступу до освітніх послуг.

Кількість зустрічей/учасників:

Сприяють обміну ідеями, що висвітлюють позитивну співпрацю та практики надання допомоги студентам з-поміж вразливих груп.

Приклади ініціатив/спільні проекти:

Проводиться ретельний, системний та комплексний моніторинг систем, які використовуються для обслуговування здобувачів вищої освіти з порушеннями психофізичного розвитку.

○ Системи/інструменти/результати:

Додаткові кількісні показники:

Наявність нормативних документів ЗВО, що відображають інклюзивну спрямованість.

○ Документи/стратегії:

Кількість доступних навчальних ресурсів (включно з книгами, електронними ресурсами, відеоматеріалами тощо), які відповідають критеріям WCAG (Web Content Accessibility Guidelines).

○ Кількість ресурсів/формати:

Наявність спеціального обладнання для здобувачів вищої освіти з ООП (включно аудіокниги, програмне забезпечення для зчитування екрана, спеціальні клавіатури, обладнання для людей зі зниженим зором тощо).

● Кількість спеціального обладнання/вид обладнання:

Кількість тренінгів та семінарів для підвищення обізнаності про багатоманітність, інклюзію та рівність.

○ Кількість заходів/учасників:

Регулярне анкетування здобувачів вищої освіти для оцінки сприйняття інклюзивності та доступності освітніх послуг.

○ Результати опитувань/анкетування:

Оцінка умов роботи академічного персоналу (доступність робочих просторів, ресурси, підтримка).

○ Аналіз умов роботи/конфліктів:

Кількість звернень щодо дискримінації та ефективність їх розв'язання.

○ Кількість звернень/результати:

Рівень участі представників вразливих груп в університетському житті.

○ Академічні/культурні ініціативи:

Аналіз даних про вступ та академічні досягнення здобувачів вищої освіти з-поміж вразливих груп.

○ Вступ/успішність:

Періодичність моніторингу:

– Щоквартальний/піврічний/щорічний моніторинг стану впровадження ініціатив з багатоманітності, інклюзії та рівності серед спільноти.

– Щорічний звіт про прогрес з акцентом на виявлені проблеми та успіхи.

ІНКЛЮЗИВНІ ПРАКТИКИ: ЧЕК-ЛИСТ

Цей чек-лист призначений для оцінки та моніторингу інклюзивних практик в освітньому середовищі ЗВО. Кожен пункт відображає важливі аспекти інклюзивного середовища Після кожного пункту запропоновано деталізувати конкретні заходи чи інструменти, що були впроваджені.

1. Методи викладання та навчання

Застосовується людиноцентрований/студентоцентрований підхід з фокусом на студенті та навчанні замість викладання.

○ Приклади методів/інструментів:

Використовуються різноманітні методи та стратегії навчання.

○ Які методи/стратегії:

Використовуються інтерактивні та групові методи навчання для залучення студентів.

○ Приклади інтерактивних/групових методів:

Використовуються цифрові технології під час навчання.

○ Які технології/інструменти:

2. Адаптивність навчальних програм

Застосовується універсальний дизайн для навчання (UDL) з інтеграцією словесних, візуальних та текстових представлень навчального матеріалу.

○ Приклади адаптації/інструментів:

Забезпечується гнучкість у плануванні та проведенні курсу для адаптації відповідно до потреб студентів.

○ Приклади гнучкості/змін:

Курс регулярно оновлюється та модифікується для відповідності змінюваним потребам студентів.

○ Приклади оновлень/модифікацій:

3. Доступність навчальних матеріалів для всіх

Навчальні матеріали доступні в різних форматах, включаючи цифровий, аудіо та шрифт Брайля.

○ Які формати/матеріали:

Матеріали сумісні з асистивними технологіями.

○ Приклади сумісних технологій:

4. Багатоманітність у програмах і змісті курсу

Програми та зміст курсів активно диверсифікуються для забезпечення залученості здобувачів вищої освіти, у тому числі з-поміж вразливих категорій.

○ Приклади різноманітного контенту/програм:

5. Підтримка індивідуальних освітніх потреб

Застосовуються персоналізовані інструкції для задоволення різноманітних потреб здобувачів вищої освіти.

○ Приклади персоналізації/методів:

Наявні індивідуальні плани навчання.

○ Кількість/приклади планів:

Забезпечується гнучкий графік навчання чи/або додатковий час для виконання навчальних завдань.

○ Приклади гнучкості/часові рамки:

Здобувачі з-поміж вразливих категорій інформуються про можливості надання необхідної підтримки.

○ Методи інформування/інструменти:

6. Інклюзивні стосунки та атмосфера

Психологічно безпечна атмосфера, де здобувачам вищої освіти комфортно висловлювати свої потреби.

○ Заходи для забезпечення/результати:

Відкритість і прийняття багатоманітності людини серед здобувачів вищої освіти та персоналу.

○ Приклади ініціатив/заходів:

Використовуються гнучкі стратегії групування для надання студентам різноманітного досвіду взаємодії в групі.

○ Приклади стратегій/групування:

7. Асистивні технології та програмне забезпечення

Наявні скрінрідери та диктофони для підтримки здобувачів вищої освіти з порушенням психофізичного розвитку.

○ Які технології/кількість:

Забезпечено відповідні розміри екрана та належний аудіовізуальний супровід.

○ Приклади/обладнання:

Використовуються інструменти з відкритим вихідним кодом для оцінки вебдоступності.

○ Приклади інструментів/результати оцінок:

Підтримується програмне забезпечення Browse Aloud для спрощення доступу до вебсайту ЗВО.

- Вебсайт/застосоване ПЗ:
-
-
-

8. Інтеграція адаптивних інтерфейсів

Вебсайти та мобільні додатки розроблені з можливістю автоматичної адаптації до потреб користувачів.

- Приклади адаптивних рішень/інструментів:
-
-
-

Додаткові кількісні показники:

Здійснюється моніторинг відсотку здобувачів вищої освіти з інвалідністю або вразливих категорій, зарахованих та активно залучених до освітнього процесу.

- Поточний відсоток/динаміка:
-

Здійснюється моніторинг кількості адаптованих навчальних матеріалів у різних форматах.

- Кількість матеріалів/форматів:
-

Кількість викладачів, які пройшли спеціалізовані тренінги з інклюзивної освіти та універсального дизайну навчання.

- Кількість викладачів/тренінгів:
-

Відсоток здобувачів вищої освіти та викладачів до центрів підтримки, які отримали вчасну та ефективну допомогу.

- Поточний відсоток/кількість звернень:
-

Відсоток здобувачів вищої освіти, задоволених інклюзивними практиками закладу (на основі анкетування чи зворотного зв'язку).

- Результати анкетування/зворотного зв'язку:
-

Відсоток здобувачів вищої освіти та персоналу, які використовують асистивні технології.

- Кількість користувачів/технологій:
-

Відсоток студентів з-поміж вразливих категорій, які беруть активну участь у студентському самоврядуванні та інших формах академічної діяльності.

- Поточний відсоток/діяльності:
-

Періодичність моніторингу:

- Щоквартальний/піврічний/щорічний моніторинг стану доступності та впровадження інклюзивних практик.
- Щорічний звіт про прогрес з акцентом на виявлені проблеми та успіхи.